

радіаційної безпеки. Пріоритетом залишається суворе зонування територій, де відвідування можливе лише за встановленими маршрутами, що мінімізують вплив на вразливі ділянки заповідника. Окрему складність становить мінна небезпека, спричинена військовими діями в регіоні, що вимагає проведення додаткових заходів із демінування та постійного моніторингу безпекових умов. Крім того, антропогенне навантаження на екосистеми має бути чітко регламентованим, аби туристичні потоки не порушували природні процеси самовідновлення флори та фауни [2].

Еколого-туристичний потенціал Зони відчуження полягає у синергії природного відродження та меморіальної цінності. Трансформація ЧЗВ у об'єкт екологічної просвіти сприяє зміні сприйняття території з «мертвої зони» на «зону життя», що є важливим кроком для її інтеграції у міжнародний туристичний простір. Це дозволяє сформулювати нову парадигму використання посттехногенних ландшафтів як платформ для наукового пізнання та екологічної етики. У перспективі Чорнобильська зона може стати світовим еталоном раціонального поєднання заповідної справи з контрольованим пізнавальним туризмом.

Список літератури:

1. Гащак С. П., Вишневський Д. О., Чижевський І. В. Чорнобильська зона відчуження – унікальний полігон для вивчення дикої природи. *Екологія та ноосферологія*. 2019. Т. 30, № 2. С. 85–92.

2. Коротун С. І. Географія туризму України : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2021. 215 с.

УДК 911.9

**ЗОНА ВІДЧУЖЕННЯ ЯК АТРАКТИВНИЙ ОБ'ЄКТ
РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ**

Гавришок Б. Б., Долопікула Г. М.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

E-mail: gavrok2911@tnpu.edu.ua

Актуальність дослідження зумовлена зростаючим світовим інтересом до об'єктів, що асоціюються з глобальними

історичними трансформаціями та техногенними ризиками. Чорнобильська зона відчуження (ЧЗВ), яка тривалий час сприймалася виключно як осередок екологічної небезпеки, на сучасному етапі проходить процес реконцептуалізації.

Феномен популярності ЧЗВ корелює з концепцією «темного туризму» [2], що передбачає відвідування місць, пов'язаних зі смертю, катастрофами або трагічними подіями. Проте чорнобильський кейс є складнішим за класичні деструктивні дестинації. Місто Прип'ять та навколишні села слугують «капсулою часу», що демонструє побут пізньорадянської епохи. Зона стала унікальним майданчиком для спостереження за регенерацією екосистем у відсутності людського впливу.

Туристична привабливість ЧЗВ базується на поєднанні декількох об'єктів. Ключовими серед них є центр міста Чорнобиль, об'єкт «Укриття» та новий безпечний конфайнмент, ЗГРЛ «Дуга» тощо.

Статистичні дані останніх років (до повномасштабного вторгнення) демонстрували стрімку динаміку зростання потоку відвідувачів, де частка іноземних туристів перевищувала 60%. Це свідчить про перетворення ЧЗВ на бренд глобального масштабу. Розвиток туризму в зоні відчуження стикається з низкою викликів. Постає питання етичності комерціалізації трагедії. Тому під час екскурсій розважальний елемент мінімізується на користь просвітницького. Існує конфлікт між «сталкерством» та офіційними екскурсіями. Впорядкування чітких маршрутів дозволяє забезпечити збереження цілісності об'єктів [1].

Туризм у ЧЗВ виконує роль інструменту «м'якої сили». Відвідувачі з усього світу отримують можливість побачити Україну як країну, що не лише пережила катастрофу, а й здатна долати її наслідки, інтегруючи складну спадщину в сучасний культурний контекст.

Розвиток екскурсійних послуг забезпечує надходження до бюджету через систему спеціальних перепусток та сервісних зборів, створює робочі місця для гідів, стимулює суміжні галузі. Незважаючи на високий потенціал, існують стримувальні чинники, зокрема фізична деградація об'єктів та безпекова ситуація, зумовлена наслідками окупації частини зони у 2022

році.

Чорнобильська зона відчуження є унікальним багатогранним об'єктом, що не має аналогів у світі. Її розвиток як туристичної дестинації дозволяє трансформувати травматичний досвід у ресурс для сталого розвитку. Науковий підхід до управління туризмом у ЧЗВ має базуватися на балансі між економічною доцільністю, екологічною безпекою та повагою до історичної пам'яті.

Список літератури:

1. Худоба В., Скабара Р., Самарцева, М.. Чорнобильська зона відчуження як унікальний туристичний напрямок. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: географія*, 2021, № 50(1), С.111–118. <https://doi.org/10.25128/2519-4577.21.1.13>

2. Stone P. R. A dark tourism spectrum: Towards a typology of death and macabre related tourist sites, attractions and exhibitions. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 2006 №54.2, P. 145-160.

УДК 504.054:502.17(477.41)

**ТРАГЕДІЯ ЧОРНОБИЛЯ: ВІД ТЕХНОГЕННОГО
КОЛАПСУ ДО ЗОНИ ВІДРОДЖЕННЯ**

Герасим Я., Ласа С. І., Москалюк Н. В.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

E-mail: moskalyuk@chem-bio.com.ua

26 квітня 1986 року позначене в історії як дата безпрецедентної техногенної катастрофи на 4-му енергоблоці Чорнобильської АЕС.

Внаслідок вибухів під час технічних випробувань у довкілля потрапила радіоактивна хмара, сумарна активність ізотопів якої в десятки разів перевищувала наслідки ядерного удару по Хіросімі. Масштабний викид створив глобальні екологічні виклики, що залишаються актуальними й сьогодні. Особливої уваги заслуговує самопожертва близько 240 тисяч ліквідаторів, які зазнали критичного радіаційного впливу під час